

Samenvatting van: **DE VALSE HEKS...**

Dit is een kort toneelstukje van ca. 30 minuten dat uitstekend geschikt is om buiten te worden gespeeld. (Braderieën, etc.) Het gaat om de beroemde *HEKSENWEEGSCHAAL*. Wanneer men vroeger van hekserij werd beticht moest men op een weegschaal gaan staan. Als er dan op de andere schaal zware gewichten werden gezet en de vrouw, die van *hekserij* werd verdacht niet omhoog ging dan was zij een *échte heks!*

In het stuk wordt Miralda als een *verdachte* heks berecht. Haar familie en vrienden nemen het voor haar op. Een vrouw uit het volk heeft een grote hekel aan Miralda. Dit, omdat zij óók van de geliefde van Miralda houdt. Ze zorgt voor veel valse *stemming* tijdens de terechtstelling. Want ze wil dat Miralda als heks wordt bestraft.

Aan het eind valt deze vrouw door de mand, omdat de *HEKSENWEEGSCHAAL* niet doet wat van hem verwacht wordt.

Deze *haaibaa*i moet dan van de *Schout bij Nacht* op de schaal plaatsnemen en dan blijkt dat zij een *heks* is en niet Miralda.

Het is de bedoeling dat men het publiek verbaal mee laat doen. Er worden bordjes met korte krachtige teksten opgestoken, die het publiek mag roepen. Je krijgt hierdoor een hele leuke wisselwerking. Aan het eind wordt de valse vrouw berecht en mag het publiek kiezen welke straf ze krijgt.

Ik heb het geschreven voor een groep die dit spel (in de zomer van 2014) 8 keer op braderieën heeft gespeeld en daarmee enorm succes heeft gehad. Vooral omdat het publiek mocht meedoen.

(De korte versie)

Een vrolijk
TONEELSTUKJE
(óók om buiten te spelen)

De valse heks...

Door

© *Peter van den Bijllaardt*

Voor 3 vrouwen en 4 mannen
(waarvan 1 man alleen aan het begin meedoet
en de ander geen tekst heeft. Maar alleen
bordjes met **TEKSTEN** omhoog houdt)

Tijdsduur: ca. 30 minuten

Peter vd Bijllaardt
Lommerbaan 77
2728 JB Zoetermeer
Zijn er nog vragen?... Tel. 079 – 888 67 45
toneel42@casema.nl

SPELERS

- Miralda** *Miralda Overveen.* Een vrouw uit het volk. Ze is aangeklaagd, omdat ze volgens Katrien aan *hekserij* heeft gedaan. Ze gedraagt zich ietwat verdrietig, want er hangt een heleboel ellende boven haar hoofd.
- Karel** *Karel Peperkamp.* De verloofde van Miralda. Een gewone jongen uit het volk. Hij staat (als Karel) tussen het publiek en komt pas naar voren, als hij vindt dat hij Miralda moet verdedigen.
- Katrien** *Katrien Veelgedoe.* Een vrouw uit het volk. Ze heeft een grote hekel aan Miralda, omdat zij evenveel van Karel houdt als zij. Ze is er zelfs van overtuigd dat hij háár *verloofde* is. Ze heeft een harde schelle stem. En als ze lacht klinkt dat als een *heks*. Ze wil dat Miralda uit het dorp wordt verjaagd. En ze denkt dat ze heel goed kan liegen, maar valt aan het eind van het stuk door de mand.
- Zeurkous** *De Schout bij Nacht.* Een strenge man, die probeert uit te vinden of Miralda aan *hekserij* heeft gedaan, of niet.

- Omroeper** Als er niemand voor deze rol gevonden kan worden, kan *Karel* deze rol ook spelen. Want de *omroeper* is alleen maar in het allerbegin van het stuk (heel kort) aanwezig. Hij moet dan wel even een andere pruik en hoed opzetten. Over het kostuum van *Karel* kan hij dan even een grote cape draperen. Hij krijgt na zijn optreden als *omroeper* genoeg tijd om weer zijn eigen pruik en hoed op te zetten en zich tussen de *het volk* te begeven.
- Ida** Een *Vrouw uit het volk*, die het voor haar vriendin Miralda opneemt. Ze heeft een harde, maar vriendelijke stem en kan smakelijk en honend lachen, als Katrien weer eens onzin uitkraamt.
- Gijs** Hij is de *bordjesophouder*. Een heel belangrijk man in dit verhaal. Hij staat tussen *het volk* als **BEDELAAR**. Hij heeft geen enkele tekst! Gijs hoeft alleen maar af en toe een bordje met tekst in de hoogte te houden en dat goed aan het publiek laten zien. Hij is een *bedelaar*, dus...er hoeft ook geen duur kostuum te worden aangeschaft/gemaakt. Van aardappelzakken maakt men een slonzige broek en een soort jak, waaraan een soort capuchon vastzit. Aan zijn blote voeten heeft hij hele ouwe sandalen.

DE TEKSTEN OP DE BORDJES:

- **DE ROOIE KATER**
- **BEERTJE**
- **LATEN VERDWIJNEN**
- **EN JE VERROERT JE NIET**
- **DE VAAS ZWEEFDE DOOR DE LUCHT**
- **20 KILO**
- **40 KILO**

- 60 KILO
- 30 KILO
- 70 KILO
- 80 KILO
- ÓÓÓÓÓÓÓÓÓÓÓÓÓÓÓÓH
- VAST EN ZEKER
- DE OMSTANDERS HOUDEN HUN ADEM IN
- DE OMSTANDERS MOGEN WEER ADEMEN
- HOERA! HOERA! HOERA!
- JA, KATRIEN VEELGEDOE LIEGT DE HELE DAG
- JA, VERTEL ONS, WAAROM NIET?
- DAT IS ZEKER
- ZE IS EEN HEKS
- ZE IS EEN HEKS. (3 x!)
- IN HET SCHANDBLOK (3 x!)

Het is dus van belang dat de *bedelaar* op de goeie momenten het juiste bordje omhoog houdt, waarop een tekst staat, die het publiek hardop kan roepen.

Het is verstandig om vooraf aan het publiek uit te leggen waar de bordjes voor dienen. Dat ze die teksten dus roepen, als ze worden opgestoken!

Men kan ook de *dorpsomroeper* in het begin laten verklaren, dat dit voor de *eventuele* berechtiging van de *eventuele* heks van groot belang is...

En daar het om een heleboel bordjes gaat lijkt het me verstandig dat hij een gammel karretje bij zich heeft, waarin de bordjes netjes in volgorde liggen...!

**Op TONEEL, of op DE PLEK BUITEN,
vanwaar er gespeeld gaat worden staan
de volgende attributen:**

SCHANDBLOK

HEKSENWEEGSCHAAL

ZAKKEN, waaraan grote kaartjes vastzitten met daarop het aantal kilo's dat zo'n zak zwaar is. Deze moeten voor het publiek duidelijk te lezen zijn.

Achter de weegschaal staan de zakken, waarin de echte gewichten zitten (3 zakken met 30 kilo en 3 zaken met 10 kilo). Naast de weegschaal staan 3 zakken van 20 kilo en 2 zakken van 10 kilo. Hierin zit piepschuim.

En daar ik niet weet hoe *licht(???)* de 2 dames zijn, die op de weegschaal terechtkomen, is het aan de groep te bepalen in welke volgorde je de zakken (wel en zonder gewicht!) op de weegschaal zet. Dus let in dat geval niet op mijn indicatie... Peter vd B.

De valse heks

Het begin...

Omroeper *[komt van opzij aanlopen met de omroeperstoeter in zijn hand. Hij roept er zo hard door als hij kan!] Geachte burgers van (door jullie zelf in te vullen welk dorp) Hier wordt vandaag de hier geboren vrouw Miralda Overveen berecht. Zij wordt beschuldigd van hekserij in de allerergste vorm. U mag hierbij zijn, maar de Schout bij nacht wenst door niets, maar dan ook echt door helemaal niets gestoord te worden. Mochten er individuen onder u zijn, die van plan zijn dit te negeren zal de Schout bij nacht u eigenhandig in de boeien slaan en u, na de berechting van de heks hoogstpersoonlijk*

in de cel smijten. U zij gewaarschuwd. *[zo gauw hij ziet dat de Schout er met Miralda aankomt loopt hij snel weg, doet ergens, waar hij niet te zien is zijn hoed, pruik en cape af en gaat dan als Karel terug en gaat tussen het publiek staan]*

- Schout *[komt van opzij op, Miralda ruw voor zich uit duwend. Miralda's handen zijn aan haar voorkant met een dik touw geboeid. Als hij haar, vlak bij de weegschaal gekomen een harde duw geeft struikelt Miralda en kan zich nog maar net overeind houden]*
- Katrien *[staat helemaal vooraan tussen het publiek. Als Miralda struikelt roep ze hard]* Goedzo! Val jij maar op die lelijke smoel van je. *[als Miralda zich heeft hersteld]* O jammer. Geef haar nog maar eens zo'n harde duw meneer Zeurkous?
- Schout Ik dacht dat ik had om laten roepen dat het hier ordelijk toe moest gaan.
- Katrien Maak er toch niet zoveel woorden aan vuil meneer Zeurkous. Die lelijke vrouw daar is een heks, dat kan je zo zien.
- Schout *[kijkt langzaam en dreigend in alle richtingen]* Ik wens hier orde op het plein. Er wordt hier vandaag een vrouw berecht, die er van beschuldigd wordt hekserij uit te oefen.
- Katrien Dat heeft u heel goed gezegd meneer Zeurkous. En daar... *[prijemt haar vinger richting Miralda]* staat de heks!
- Schout *[harde stem]* stilte! *[hij haalt het lint van een groot opgerold perkamentvel, dat hij in zijn hand heeft en rolt hem open. Dan haalt hij een middeleeuws leesbrilletje tevoorschijn en zet die op. Met harde stem begint hij te lezen]* We zijn hier vandaag bijeen om het bewijs te leveren dat deze vrouw hier, *[hij wijst haar niet aan, maar wend alleen zijn hoofd in haar richting]* genaamd mevrouw Miralda Overveen een heks is of niet. U bent mevrouw Miralda Overveen?
- Miralda Die ben ik.
- Schout *[leest weer]* Zij wordt er van beticht dat zij op eh... de dertiende van deze maand om 10 over 4 's middags een dier

- heeft gedood. Om precies te zijn een rode kater. Klopt dit mevrouw Miralda Overveen?
- Miralda Nee, dit is niet waar. Ik heb in mijn hele leven nog nooit een dier kwaad gedaan. Laat staan gedood.
- Katrien *[krijgend]* Ze liegt het. *[kijkt om zich heen naar de omstanders]* Ze liegt het zeg ik u. *[ze geeft een man een stevige duw tegen zijn arm]* Zeg nou zelf meneer. Dat is toch een heks daar! *[kijkt een paar andere omstanders aan]* Ja toch? En nog een lelijke ook.
- Schout *[kijkt Katrien doordringend aan]* Had ik u niet gevraagd uw mond te houden?
- Katrien Ja zeg, ik mag toch zeker wel wat zeggen.
- Schout Nee, dat mag u niet. U luistert en zwijgt.
- Katrien O... *[beetje smalend]* Al u het zegt.
- Schout Nou moet ik helemaal opnieuw beginnen.
- Katrien Hoeft niet hoor. Vraag mij maar wat ze gedaan heeft en zet haar op de weegschaal. Dan zal die tonen dat ze een heks is.
- Schout *[kijkt nu Katrien recht in haar gezicht]* Bent u van plan er de hele tijd doorheen te schreeuwen.
- Katrien *[hard schreeuwend]* Ik schreeuw niet. Ik vertel alleen maar dat die sloerie daar een heks is.
- Schout Ik zeg ik u dat u onmiddellijk moet ophouden met schreeuwen.
- Katrien *[zo hard mogelijk krijgend]* IK SCHRÉÉUW NIET!
- Schout *[kijkt haar weer even aan. Zucht heel diep en begint dan weer te lezen]* We zijn hier vandaag bijeen om het bewijs te leveren dat deze vrouw hier, genaamd mevrouw Miralda Overveen aan hekserij heeft gedaan of niet. Zij wordt er van beticht dat zij op eh... de dertiende van deze maand om 10 over 4 's middags een rode kater heeft gedood.
- Katrien Ja, door er alleen maar naar te kijken.
- Schout *[kijkt Katrien nu heel indringend aan, zucht heel diep en leest weer verder]* Door alleen maar naar het beest te kijken.
- Katrien Ja, dat zeg ik nou al de hele tijd. En ik was daar bij.

- Schout *[kijkt Katrien weer heel indringend aan, zucht heel diep]* Mag ik vragen wie u bent?
- Katrien *[uitdagend met haar vuisten in haar zij]* Ik ben Katrien Veelgedoe. En ik zeg u bij deze dat *[priemt haar vinger richting Miralda]* die heks daar een heks is.
- Schout Niemand wordt hier beschuldigd van iets wat nog niet bewezen is.
- Katrien Maar ik zeg u toch dat ze mijn rooie katertje heeft vermoord. Als dat nog geen bewijs genoeg is.
- Schout Was dit beest van u?
- Katrien Ja. En u moest eens weten hoeveel ik van dat diertje hield. Iedere dag kreeg hij de heerlijkse dingen van mij en als ik 's avonds...
- Schout U heette ook alweer?
- Katrien Veelgedoe. Katrien Veelgedoe.
- Schout Ja, dat is mij duidelijk. U geeft ook veel gedóé. Maar wacht eens... deze naam heb ik net gelezen. *[hij kijkt weer in zijn perkamentvel]* Ja, hier staat uw naam. Katrien Veelgedoe. U bent getuige van enkele strafbare feiten die mevrouw Miralda Overveen heeft begaan. En dat dit leidde naar hekserij.
- Katrien Ja, en een feit is een feit. Daar kan je niet omheen mannetje.
- Schout Wanneer u mij nog één keer mannetje noemt laat ik u in de boeien slaan. Ik ben Schout bij nacht. Mijn naam is meneer Zeurkous en zo dient u mij aan te spreken. Is dat duidelijk mevrouw?
- Katrien Heel duidelijk. Maar een feit blijft een feit.
- Ida Als de feiten waar zijn ja. *[Katrien kijkt haar woedend aan]*
- Schout *[kijkt naar Ida]* Mag ik u vragen wie u bent?
- Katrien Dat is een hele slechte vrouw meneer Zeurkous.
- Schout O... En mag ik u vragen waarom dat is?
- Katrien Ze kan liegen alsof het gedrukt staat. Niemand mag haar in het dorp. Als u die lelijke heks daar zo meteen ons dorp uit jaagt doet u mij dan een plezier en smijt haar er dan ook uit.
- Schout U schijnt aan een heleboel mensen in uw dorp een grote hekel te hebben.

- Katrien Nee, alleen aan deze twee.
- Ida Misschien wil meneer Zeurkous er rekening mee houden dat de vrouw die Miralda Overveen ervan beschuldigt aan hekserij te doen, in ons dorp beschouwd wordt als een vreselijk haatdragend mens.
- Katrien *[draait zich naar Ida en begint weer hard te schreeuwen]* Dat is helemaal niet waar. Iedereen in het dorp vindt mij aardig.
- Ida Iedereen in het dorp kent jou alleen maar als de vrouw die altijd liegt.
- Katrien Wát? *[kijkt de Schout aan]* Zie ik eruit als iemand die liegt meneer Zeurkous?
- Ida *[als hij haar zwijgend aankijkt]* Het stilzwijgen van meneer Zeurkous zegt genoeg.
- Katrien O ja? En zal ik jou dan eens vertellen dat jij hier in het dorp...
- Schout *[roep zo luid hij kan]* En nú is het áfgelopen! *[Katrien kijkt hem verschrikt aan]* Ik heb er genoeg van dat u de hele tijd hier de orde aan het verstoren bent. Nog één woord uit uw mond en ik sla u persoonlijk in de boeien. *[richt zich tot Ida]* Vertelt u mij eens mevrouw eh...
- Ida Ik heet Ida Bijlsma meneer Zeurkous.
- Schout *[zucht heel diep]* Mevrouw Bijlsma. Mag ik u verzoeken mij te vertellen wat u allemaal weet over het doden van deze kater?

Stukje verder...

- Karel Ja, dat klopt meneer Zeurkous.
- Katrien *[met een wanhopige, maar nog steeds harde stem]* Maar dat is helemaal niet waar. *[wil weer naar Karel toelopen]*
- Schout *[wijst Katrien met een priemende vinger aan. harde boze stem]* Mevrouw Véélgedoe! *[Katrien bevriest midden in haar handeling en kijkt met grote ogen de Schout aan]* Hou op met dat gedóé! U blijft staan waar u staat.

*Gijs houdt het bordje op, waarop staat: **EN JE VERROERT JE NIET***

*Het publiek roept met luide stem: **EN JE
VERROERT JE NIET***

- Schout *[Katrien blijft zo staan, tot de Schout is uitgesproken. De Schout leest weer van zijn perkament vel af]* En dan lees ik hier ook nog dat deze vrouw hier, genaamd mevrouw Miralda Overveen ervan beticht wordt dat zij op eh... de vijftiende van deze maand om half 5 's middags een zware vaas door de lucht heeft laten zweven. *[hij kijkt Miralda aan]* Heeft u dit gedaan mevrouw Overveen?
- Miralda Nee meneer Zeurkous. Ik zou niet weten hoe ik dat moest doen.
- Schout *[constatering]* U zou niet weten hoe u dat moest doen. *[zucht diep]* Maar hier staat dat u de vaas een flink stuk door de lucht hebt laten zweven en dat u hem toen op een rots kapot hebt laten vallen.
- Katrien Ja en daar was ik bij!
- Schout *[hard en streng]* Mevrouw Veelgedoe!
- Ida Ik kan u vertellen wat er is gebeurd meneer Zeurkous. *[Katrien kijkt haar nijdig aan. Ida, wijst haar met een priemende vinger aan]* Die vrouw daar heeft haar eigen vaas gebroken.
- Katrien *[krijst het nu uit]* Ze liegt meneer Zeurkous!
- Schout Ja, aan het liegen van mevrouw Bijlsma begin ik steeds meer te twijfelen.
- Ida Dank u meneer Zeurkous.
- Schout Vertel uw verhaal mevrouw Bijlsma.
- Ida Nou, ik stond in mijn moestuintje en was verheugd dat de sperzieboontjes zo goed waren opgekomen. U moet namelijk weten, het jaar ervoor...
- Schout Wilt u zo vriendelijk zijn bij de feiten te blijven mevrouw. Wat zag u?
- Ida O... Nou ja, ik zag *[wijst Katrien aan]* die vrouw daar naar buiten komen met een grote vaas in haar handen. De vaas was zo groot dat ze niets voor zich kon zien en dus struikelde ze over een dikke boomstronk. De vaas vloog uit haar handen en... en... U gelooft het nooit. Maar... maar...

*Gijs houdt het bordje op, waarop staat: **VAST EN ZEKER***

*Het publiek roept met luide stem: **VAST EN ZEKER***

Ida *[draait zich naar de omstanders] Hoeveel denkt u dat Miralda weegt?*

*Gijs houdt het bordje op, waarop staat: **IEDEREEN ROEPT EEN ANDER GEWICHT***

Karel *Mag ik u verzoeken, meneer Zeurkous er nog 10 kilo bij te doen?*

Schout *[hij pakt de zak van 10 kilo op en houdt hem in de lucht]*

*Gijs houdt het bordje op, waarop staat: **DE OMSTANDERS HOUDEN HUN ADEM IN***

Schout *Ik ga nu de tweede zak van 10 kilo op de schaal zetten.*

Katrien *Wedden dat ze nog steeds niet omhoog komt? Ze is een heks. Dat zeg ik al de hele tijd.*

Schout *[zet tergend langzaam de zak op de weegschaal en Miralda's schaal schiet omhoog]*

*Gijs houdt het bordje op, waarop staat: **DE OMSTANDERS MOGEN WEER ADEMEN***

Aan wordt Miralda vrijgesproken en krijgt Katrien haar verdiende loon...